

BRIEF UIT DEN VREEMDE.

KEULSCHE UNIVERSITEITSFEESTEN.

Ik heb als genoodigde een deel der plechtigheden bijgewoond waarmede de Universiteit Keulen haar stichting in 1388 herdacht heeft. De feestelijkheden bestonden in een groot diner, aangeboden door den Rector Magnificus, een luisterrijk concert in de groote zaal der Jaarbeurs, een vriendschappelijken avond aangeboden door de studenten, een feestelijke ontvangst in de Jaarbeurs, een boottocht op den Rijn. Het hoogtepunt der viering bestond in een statigen ommeegang door de stad, van de Keulsche Professoren met de binnen- en buitenlandsche gasten gevolgd door een plechtige zitting in de Aula der Universiteit.

Slechts enkele indrukken wil ik weergeven.

De wandeling door de stad had voor de duizenden toeschouwers al de aantrekkelijkheid van een kleurig anachronisme. Den stoet openden een paar dozijn hoornblazers te paard in Middeleeuwsch costuum; een dozijn trommelslagers eveneens in de kleuren van Keulen: geel en rood. Dan een driehonderd studenten in uniform, stram marcheerend, in militair verband, als eerewacht van den Rector Magnificus, die statig alleen liep gehuld in een met breede banden hermelijn afgezette toga. Wat mij opviel, was, dat overal langs den weg, het publiek het hoofd der Universiteit geestdriftig en eerbiedig begroette. De band tusschen de afgestudeerden en de Alma Mater, schijnt in Duitschland hechter dan bij ons en ook schijnt daar bij de leeken het begrip voor de hoogte van het ambt van Rector eener Hoogeschool sterker dan hier. Trouwens dat ambt wordt daar ook hooger gehouden. De titularissen worden benoemd voor ettelijke jaren en zijn gewoonlijk mannen met regenten-capaciteit.

De tegenwoordige Rector, Hofrat, Emeritus professor der chirurgie HANS VON HABERER, is een man van tachtig jaar, maar vol levendigheid naar lichaam en geest. Wat het eerste aangaat: men vertelde mij, dat hij het vorige jaar zijn diamanten bruiloft . . . met de tennissport heeft gevierd, en dat hij nog steeds elken dag een uurtje tennist om flink te blijven!

Volgden drie aan drie de binnen- en buitenlandsche vertegenwoordigers en genoodigden; den stoet sloten de volledige senaten van Bonn en Keulen, naar schatting te zamen een paar honderd man. Deze allen in toga.

Het moet voor wien dien stoet in zijn geheel voor zich zag voorbijtrekken onder de felle midzomerzon, een levendig en kleurig schouwspel geweest zijn. Wij deelnemers zagen slechts wat dicht bij ons was, of bij een bocht van den weg, een gedeelte. Toch had ik volop gelegenheid op te merken, hoe eenvoudig en sober de dracht van ons, Nederlandsche professoren toch is. Zooals wij drieën: prof. DE KLEIJN, prof. BAADER en ik daar wandelden onderscheidden wij ons contrastvol door de kleurloosheid (in de kleurentheorie van HELMHOLTZ!) onzer zwarte toga's. De overige collega's, er waren er uit Italië, Duitschland, België, Czechoslowakije, Letland, Frankrijk, Zweden, Finland, Denemarken, Engeland, Turkije, de Ver. Staten, Hongarije en IJsland, boden in hun ambtsgewaden een afwisselend kleurenspeel: zelfs de Deutsche collegae, Keulen en Bonn vielen op door de kleurige breede kragen, geel, blauw, paars, rood al naar de Faculteit waartoe zij behoorden. Vooral ook de Rectoren, vertegenwoordigers hunner Universiteiten, de meesten met zijden sjerpen, hermelijnen banden, en reeksen flonkerende ridderorden zetten glans en praal aan den stoet bij.

* * *

De pas voor enkele jaren voltooiden nieuwe Universiteitsgebouwen van Keulen kan men het best beschrijven als een rij reusachtige pakkisten van ijzerbeton op hun kant gezet. Rechte gladde muren, recht plat dak, een paar honderd scherp gesneden ramen in de vlakke gevels. Neue Sachlichkeit ten spits gedreven. Maar de inwendige ruimte! Maar de practische inrichting! Maar de Aula! Oh, die Aula! Een zaal met zeker een kleine drie duizend zitplaatsen (ruime, gemakkelijke,

prettige leunstoelen!) Geen ramen: gladde, spiegelgladde, hooge vlakke wanden; een spiegelgladde, vlakke zoldering. Alles betimmerd met glanzend, vlak geschaafd. . . . vurenhout, dat er nog nieuw uitziet, maar al reeds een lichte bruining vertoont. Geen ramen, maar kunstlicht zoo sterk als daglicht. Geen ramen, maar kunstmatige onhoorbare ventilatie, met afgekoelde lucht. Na de bijna vier uren, dat de plechtige zitting geduurd heeft, was de atmosfeer in de propvolle zaal er even frisch als toen wij er in kwamen. Met eenige beklemming dacht ik aan de plechtigheden in de Amsterdamsche aula: aan de stikluchtige benauwdheid welke daar gewoonlijk de hoofden rood maakt, en aan de twee gemoedelijke, achter de professorenbanken geplaatste potkachels, welke 's winters de ruggen van den Academischen Senaat warm houden. . . .

Als een merkwaardige bijzonderheid vermeld ik nog, dat de plechtigheid in de Aula begon met stemmige orgelmuziek. De aula bezit een eigen orgel, dat bij plechtige gelegenheden door organisten van naam bespeeld wordt.

De Universiteit van Keulen is een Gemeentelijke Universiteit evenals die van Amsterdam.

Aan de gehouden redevoeringen en toespraken wil ik enkele punten ontleenen.

Allereerst een beginselzaak. De Rector duidde haar voorzichtig aan; de onderwijsminister van het Duitsche Rijk, RUST sprak haar, en werkelijk niet op een fluistertoon, met nadruk uit; zijn Italiaansche ambtgenoot, minister GABETTI beaamde fijntjes een analoge overtuiging; de Oberbürgermeister van Keulen, SCHMIDT, president-curator der Universiteit, formuleerde haar nogmaals als zakenman, hoofd van een nijverheidscentrum en handelsstad. . . . Welk is dit beginsel, van hetwelk zoo herhaaldelijk getuigd werd? Kort samengevat: De Universiteit moet zich bewust worden, dat zij niet meer als een ommuurde vesting, geïsoleerd als een burcht uit vroeger tijden in het tegenwoordige tijdperk van geestelijken en stoffelijken nood mag blijven staan. De beoefenaren der wetenschap moeten inzien, dat de leuze „de wetenschap om haars zelf wille” heeft afgedaan. Slechts aan die onderzoekingen, welke rechtstreeks practisch nuttige toepassingen opleveren, mogen geld en bekwaamheid en energie worden besteed.

Ik meen dat deze uitspraken onjuist zijn, de historische waarheid geweld aandoen, en in strijd zijn met de ervaring der werkelijkheid. Het zijn machtspreuken, geboren uit de behoefte, op elk gebied, zij het ook schijnbaar, met het oude te breken en iets nieuws te brengen. Het zijn suggestieve phrases, berekend om offers te vragen en tot offervaardigheid aan te sporen. Maar zij zelf, die ze uitspreken, moeten ze wel als holle leuzen beschouwen. Immers, is de beoefening der „zuivere” wetenschap, welke niet rechtstreeks practisch toepasbare uitkomsten nastreeft, in Duitschland of Italië er iets door achteruitgezét of minder door geworden? Wel neen en terecht niet. Want een ieder, die zich met vraagstukken aangaande „het nut der wetenschap” heeft bezig gehouden weet, dat het zoeken naar rechtstreeks in de practijk bruikbare ontdekkingen resultaten pleegt te hebben, welke van veel minder belang zijn dan de toepassingen, welke soms geheel onverwachts voortvloeien uit onderzoekingen ondernomen met geheel ander, of althans zonder eenig bepaald practisch doel. Ondernomen uitsluitend uit innerlijken drang, weetgierigheid, zucht naar kennis. Hoeveel clinische toepassingen zijn niet voortgekomen uit laboratoriumvondsten, welke aanvankelijk slechts van zuiver theoretisch of zuiver wetenschappelijk belang schenen? Hebben von BASCH en RIVA ROCCI voorzien, dat, dank zij de door hen uitgedachte methodiek de halve menschheid tegenwoordig weet aan verhoogden bloeddruk te laboreeren? De vreemdste hersenspingsels opgehangen in den donkersten hoek van ons kennisarsenaal, blijken soms na jaren de vetste vliegen te vangen! De wetenschap te willen dwingen zich uitsluitend tot de oplossing van nuttigheidsproblemen met practische toepassing te bepalen kan slechts zin hebben als tijdelijke maatregel, van voorbijgaanden aard, indien men meent, voorloopig de toekomst te moeten opofferen aan het heden. Als algemeene regel echter moet bij wetenschapsbeoefening de toepassing secundair, en het verrijken der kennis primair blijven. Daarbij zijn beiden het best gebaat.

Slechts in één opzicht kan men de nieuwe opvattingen in Duitschland toejuichen: namelijk voor zoo ver het den eisch betreft, dat de Universiteit zich opene ook voor vakken van wetenschap, welke thans nog buiten de oude traditioneele faculteiten liggen. Eisch welken in ons land prof. KRUYT zoo ernstig bepleit heeft.

* * *

Enkele eeredoctoraten werden toegekend: aan prof. DAELS, aan dr. VAN GIFFEN, aan prof. DE KLEIJN, die zich met WAGNER VON JAUREGG in goed gezelschap bevinden.

* * *

Leerzaam was het uit den mond van bijna al de talrijke buitenlanders, welke de Keulsche Universiteit gelukwenschten 1), te hooren welke innige banden Keulen in vroegere eeuwen op cultureel en wetenschappelijk gebied met welhaast geheel Europa, en in den modernen tijd ook met Japan en de Vereenigde Staten gehad heeft. Hoeveel vreedzame wedstrijden zijn kunstenaars en geleerden met het buitenland gestreden hebben en hoevelen onder hen ver buiten Duitschland hun gaven hebben uitgedragen.

* * *

Nu nog een bruoit-materialistische bijzonderheid. Op den heuglijken verjaardag van Keulen's Universiteit zijn aan deze instelling enkele geschenken aangeboden. Geschenken in geld. Zoo deelde minister RUST mede, dat het Rijk 200.000 Mk. (tweehonderd duizend Mark) bijdroeg aan den bouw van een nieuw natuurkundig laboratorium. De Oberbürgermeister berichtte, dat het provinciebestuur 100.000 Mk. (éénhonderd duizend Mark), de stad Keulen 200.000 Mk. (twee honderd duizend Mark) en de Keulsche burgerij uit tal van giften tezamen 550.000 Mk. (vijfhonderd vijftig duizend mark) hebben geschonken. Alles samen één millioen, vijftig duizend mark. Zij werden in vriendelijken dank door den Rector aanvaard.

Vergelijkt men dezen Pactolus bij wat Nederlandsche Universiteiten aan geschenken plegen te ontberen, dan kan men de verzuchting niet onderdrukken, dat het beoefenen der wetenschap in een rijk land niet zooveel voordeelen biedt als men zou kunnen verwachten.

* * *

Ten slotte zij nog vermeld, dat op verscheiden plaatsen in de stad belangrijke retrospectieve en actueele tentoonstellingen werden gehouden, o.a. betreffende de geschiedenis der Universiteit en het hooger onderwijs te Keulen. Voorts zijn verschenen en den gasten aangeboden een reeks lijvige boekwerken: de geschiedenis der Universiteit; de samenstelling van het docentencorps; een volledige bibliographie, in 500 bladzijden, aller bijdragen tot wetenschap gedurende deze eeuw door de Keulsche Hoogeschool geleverd en eindelijk een uitvoerige, rijk geïllustreerde beschrijving der Universiteitsinstituten, alle even modern en doeltreffend ingericht. Om jaloersch op te worden.

* * *

Alles samen genomen hebben de deelnemers aan de Keulsche feesten vele merkwaardige en belangrijke dingen gezien, gehoord en beleefd.

G. VAN RIJNBEEK.

---

1) Bovendien lag een stapel oorkonden in alle talen en uit alle landen der wereld op tafel, toegezonden door Universiteiten en geleerde lichamen die zich niet door een hunner leden hadden kunnen laten vertegenwoordigen.
